

PRZYRODA

NATURE

Powiat Legionowski
www.powiat-legionowski.pl

ISBN: 978-83-951739-2-9
fot. Marcin Gliński

POWIAT LEGIONOWSKI
Przystań w sercu Mazowsza

Przyroda

nature

Projekt i skład / Grafic design:

Monika Kosewska

Wydział Kultury i Promocji Starostwa Powiatowego w Legionowie

Opracowanie merytoryczne / Substantive study:

Hubert Macioch, Adrian Kokowicz, Magdalena Regulska

Referat Zarządzania Środowiskiem Starostwa Powiatowego w Legionowie

Wydanie albumu było możliwe dzięki fotografiom /

The album has been released thanks to the photographs of people listed below:

Moniki Bartnik

Łukasza Białasa

Jacka Biegajskiego

Krzysztofa Czarneckiego

Kingi Czerwińskiej

Iwony Drązkiewicz

Mirosława Gleba

Marcina Glińskiego

Pawła Horążego

Pawła Kozarzewskiego

Jakuba Kurowskiego

Katarzyny Leszczyńskiej

Katarzyny Łoś

Huberta Maciocha

Doroty Milerowicz

Artura Mostowskiego

Michała Naumczyka

Andrzeja Nowaka

Adama Stoczkiewicza

Łukasza Szachniewicza

Karoliny Trzaskomy

Danuty Witkowskiej

Anny Wockiej

Robertą Wróbla

Pawła Zajęca

Piotra Żyły

Copyright by Starostwo Powiatowe w Legionowie

ISBN: 978-83-951739-2-9

oraz Grupie Fotograficznej Migawki

Wydawca / Publisher:

Starostwo Powiatowe w Legionowie

05-119 Legionowo

ul. gen. Wł. Sikorskiego 11

www.powiat-legionowski.pl

Powiat Legionowski

Przyroda

nature

Powiat Legionowski | Legionowo County

Szanowni Państwo,

zapraszam do odwiedzenia powiatu legionowskiego. Nasz region, chociaż bezpośrednio sąsiaduje z Warszawą, oferuje bogactwo i piękno nieskażonej, dzikiej przyrody. To również miejsce, w którym mieszka wielu utalentowanych ludzi, którzy uroki powiatu uwiecznili na fotografiach. Dzięki ich uprzejmości możemy kolejny już raz oddać w Wasze ręce album pokazujący piękno przyrody powiatu legionowskiego.

Ze względu na wyjątkowe walory widokowe i krajobrazowe okolic Jeziora Zegrzyńskiego, na większości terenu powiatu legionowskiego utworzony jest Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu. Ustanowionych jest też 10 rezerwatów przyrody. Obejmują one tereny i siedliska o naturalnym lub mało zmienionym charakterze w stosunku do naturalnego. Występują tu różnorodne formy rzeźby terenu, rozległe kompleksy leśne, grądy i łągi. W lasach, obok pospolitych gatunków roślin, występują także rzadkie, np. brzoza czarna, wawrzynek wilcze лыko, przylaszczki, borówki bagienne, widłaki, chronione gatunki paprotników. Na łąkach nadnarwiańskich można spotkać stanowiska storczyków. Także fauna powiatu jest bardzo bogata, a ekologiczna czystość sprawia, że spotkać tu można tak rzadkie gatunki zwierząt, jak wilk, wydra, kilka gatunków nietoperzy, zimorodek, puchacz, żółw błotny, rzekotka drzewna czy ropucha szara. Jedną z ciekawostek jest największe zimowisko nietoperzy w Polsce północnej i wschodniej zlokalizowane w forcie w Janówku. Imponujący jest również fakt, że na terenie powiatu ustanowiono aż 9 obszarów Natury 2000. Jest tu ponad 120 pomników przyrody, z czego ponad 50 w parku przypałacowym w Jabłonnie.

Żaden opis nie zastąpi bezpośredniego obcowania z naturą, jej pięknem i bogactwem. Dlatego serdecznie zapraszam Państwa na gościnne tereny powiatu legionowskiego. Wierzę, że niniejsza publikacja przekona Państwa do tego, że warto nas odwiedzić.

Ladies and Gentlemen,

we would like to invite you to visit the Legionowo County. Although our region is neighbouring to Warsaw it offers the richness and beauty of the pure, wild nature. It is also a place chosen for their residence by many talented people, who captured the beauty of our County in their photographs. Thanks to their kindness, once again we can deliver to you an album presenting the beauty of the nature in the Legionowo County.

Due to the exceptional sightseeing and landscape values of the area surrounding the Zegrzyńskie Lake, the major part of the Legionowo County was included in the Warsaw Area of Protected Landscape. Furthermore, 10 nature reserves were established here, covering areas and habitats the natural character of which has been maintained or only slightly changed. You will find various forms of land relief here, extensive forest complexes, oak-hornbeam forests and marshy meadows. Rare plant species grow here besides common ones, including the dark-bark birch, the mezeron, liverleaf plants, bog bilberries, Lycopodiophyta, and protected species of ferns. Orchid stands are scattered in meadows on the banks of the Narew River. Furthermore, our County can boast of its very rich fauna, and its clean environment is inhabited by some very rare species of animals, including wolves, otters, several species of bats, kingfishers, the Eurasian eagle-owl, the European pond turtle, the European tree frog, and the common toad. One of the places of interest is the bat wintering site in the Janówek fort, the largest in northern and eastern Poland. It is impressive that 9 Natura 2000 protection areas were established in the County. Over 120 natural monuments are located here, over 50 of which can be found in the palace park in Jabłonna.

However, no description can replace the real pleasure of a direct contact with the nature, its beauty and richness. Therefore I invite you to the hospitable lands of the Legionowo County. I believe that this album will convince you that it is worth visiting.

Roman Smogorzewski

Starosta Legionowski

/ Governor of Legionowo County

zwierzęta

animals

PUCHACZ ZWYCZAJNY / EURASIAN EAGLE-OWL (Bubo bubo) | fot. Mirosław Gleb

10

*Czy wiesz, że...
puchacz potrafi przekręcić głowę
o 270 stopni?*

*Did you know...
the eagle-owl can rotate its neck
a maximum of 270 degrees?*

KACZKA KRZYŻÓWKA SAMICA / FEMALE MALLARD (*Anas platyrhynchos*) | fot. Katarzyna Leszczyńska

KACZKA KRZYŻÓWKA SAMIEC / MALE MALLARD (*Anas platyrhynchos*) | fot. Katarzyna Leszczyńska

*Did you know...
in flight, both males and females are
distinguished by a characteristic white-edged blue speculum,
shining in the sunlight?*

*Czy wiesz, że...
w locie u osobników obu płci na skrzydłach wyróżnia się
charakterystyczne biało obrzeżone niebieskie lustro,
które połyskuje w świetle słonecznym?*

GOŁĄB GRZYWACZ / COMMON WOOD PIGEON (*Columba palumbus*) | fot. Mirosław Gleb

12

DZIĘCIOŁ DUŻY / GREAT SPOTTED WOODPECKER (*Dendrocopos major*) | fot. Paweł Zając

Czy wiesz, że...
długość języka dzięcioła, często jest równa
długości całego jego ciała?

Did you know...
the length of the woodpecker's tongue
is frequently equal to the length of its entire body?

*Did you know...
a woodpecker strikes wood
at a speed of 25 km/h?*

*Czy wiesz, że...
dzięcioł podczas stukania w drzewo
wykonuje ruchy z prędkością 25 km/h?*

DZIĘCIOŁ DUŻY / GREAT SPOTTED WOODPECKER (*Dendrocopos major*) | fot. Mirosław Gleb

PUSZCZYK ZWYCZAJNY / TAWNY OWL (*Strix aluco*) | fot. Mirosław Gleb

DROZD ŚPIEWAK / SONG THRUSH (*Turdus philomelos*) | fot. Mirosław Gleb

GOŁĄB GRZYWACZ / COMMON WOOD PIGEON (Columba palumbus) | fot. Mirosław Gleb

KROGULEC ZWYCZAJNY / EURASIAN SPARROWHAWK (Accipiter nisus) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
young pigeons are fed on "pigeon milk", produced from dead cells
lining the pigeon crop? It is more nourishing than human or cow milk.*

*Czy wiesz, że...
młode gołębie karmione są „ptasim mleczkiem”, powstałym z obumarłych komórek
wyściełających wole gołębia? Jest ono bardziej pożywne niż mleko kobiet czy krowie.*

KORMORAN ZWYCZAJNY / GREAT CORMORANT (*Phalacrocorax carbo*) | fot. Kinga Czerwińska

16

*Czy wiesz, że...
drzewa, na których gniazdują kormorany
usychają od przenawożenia gleby ich odchodami?*

*Did you know...
trees on which cormorants nest die due to over-fertilization
of the ground with the bird droppings?*

DZIĘCIOŁ CZARNY / BLACK WOODPECKER (*Dendrocopos martius*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the black woodpecker
is the largest European woodpecker?*

*Czy wiesz, że...
dzięcioł czarny
to największy dzięcioł europejski?*

PUSZCZYK ZWYCZAJNY / TAWNY OWL (*Strix aluco*) | fot. Mirosław Gleb

KOWALIK / RED-BREASTED NUTHATCH (Sitta europaea) | fot. Mirosław Gleb

SIKORA UBOGA / MARSH TIT (Poecile palustris) | fot. Mirosław Gleb

Czy wiesz, że...
sikora uboga jest ptakiem terytorialnym,
który broni swego rewiru?

Did you know...
the marsh tit is a territorial bird,
which defends its territory?

*Did you know...
all ducks think with just one half of their brain
at a given moment? Depending on the time of the day,
either their left or right hemisphere functions.*

*Czy wiesz, że...
wszystkie kaczki myślą w danym momencie
tylko połowę mózgu? W zależności od pory dnia
raz pracuje lewa, a raz prawa.*

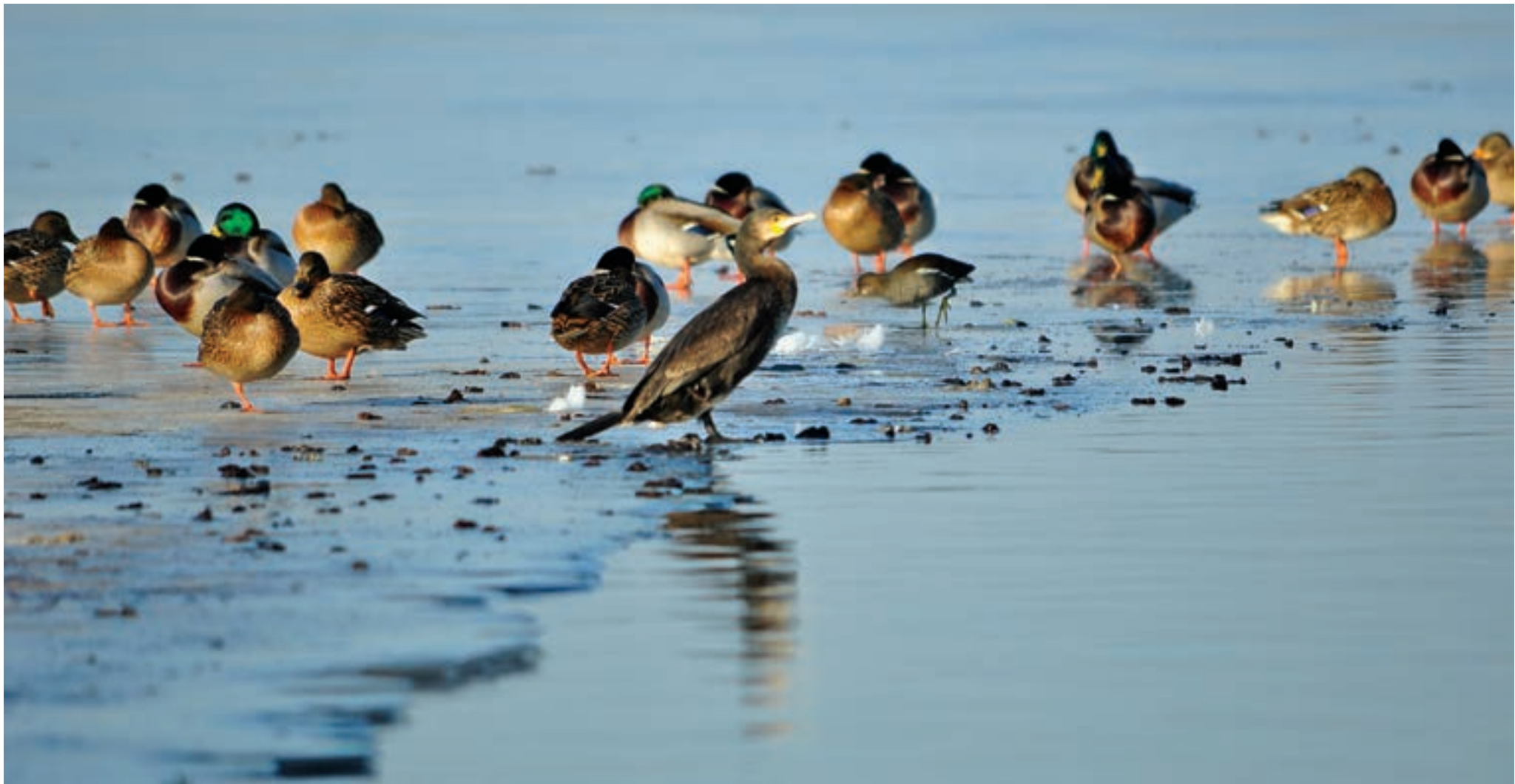
KACZKA KRZYŻÓWKA / MALLARD (*Anas platyrhynchos*) | fot. Katarzyna Leszczyńska

MEWA ŚMIESZKA / BLACK-HEADED GULL (*Chroicocephalus ridibundus*) | fot. Mirosław Gleb

TRACZ NUROGĘŚ / GOOSANDER (*Mergus merganser*) | fot. Mirosław Gleb

KACZKA KRZYŻÓWKA / MALLARD (*Anas platyrhynchos*) | fot. Mirosław Gleb

ŁYSKA ZWYCZAJNA / COMMON COOT (*Fulica atra*) | fot. Hubert Macioch

*Did you know...
the common coots have a very impetuous temperament?
Even majestic swans flee from their attack.*

*Czy wiesz, że...
łyśki mają wyjątkowo porywczy temperament?
Przed ich natarciem uciekają nawet majestatyczne łabędzie.*

RUDZIK ZWYCZAJNY / ROBIN (*Erithacus rubecula*) | fot. Artur Mostowski

22

Czy wiesz, że...
u rudzika śpiewają samiec i samica
(z przerwą w śpiewie na wychowywanie piskląt)?

Did you know...
both male and female robins sing
(with a break in singing for raising their chicks)?

BOCIAN BIAŁY / WHITE STORK (Ciconia ciconia) | fot. Mirosław Gleb

MYSZOŁÓW / BUZZARD (Buteo buteo) | fot. Krzysztof Czarnecki

*Did you know...
the common buzzard builds its nest,
which reaches a diameter up to 1 m?*

*Czy wiesz, że...
myszołów zakłada gniazdo w koronie drzewa,
które osiąga średnicę nawet 1 m?*

PŁOMYKÓWKA ZWYCZAJNA / BARN OWL (*Tyto alba*) | fot. Mirosław Gleb

24

*Czy wiesz, że...
płomykówka zakłada gniazda w miejscach rzadko uczęszczanych
przez ludzi np. stodoły, strychy, wieże kościelne,
ruiny, stare wiatraki itd.?*

*Did you know...
the barn owl builds its nest in places rarely visited
by people, e.g., in barns, attics, church spires,
ruins, or old windmills?*

DZIERZBA GAŚIOREK / RED-BACKED SHRIKE (*Lanius collurio*) | fot. Mirosław Gleb

SIKORA CZUBATA / CRESTED TIT (*Lophophanes cristatus*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the crested tit each year excavates a cavity
in an old rotting stump?*

*Czy wiesz, że...
sikora czubata co roku samodzielnie wykuwa dziupłę
w starym, spróchniałym drewnie?*

WRÓBEL ZWYCZAJNY / HOUSE SPARROW (Passer domesticus) | fot. Mirosław Gleb

26

Czy wiesz, że...
wróbel jest typowym ziarnojadem, o czym świadczy budowa jego dzioba,
ale wiosną poluje również na owady i karmi nimi swoje młode?

Did you know...
the sparrow is a typical granivore, as evidenced by the structure of its beak,
but in the spring it also hunts insects and feeds them to its young?

KWICZOŁ / FIELDFARE (*Turdus pilaris*) | fot. Mirosław Gleb

PIEGŹA / LESSER WHITETHROAT (*Sylvia curruca*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the fieldfare is the only thrush nesting in colonies,
i.e., many pairs build their nests close to each other?*

*Czy wiesz, że...
kwiczoł, jako jedyny z drozdów, gniazduje kolonijnie
tzn. wiele par zakłada gniazda blisko siebie?*

SIKORA MODRA / BLUE TIT (*Cyanistes caeruleus*) | fot. Mirosław Gleb

28

Czy wiesz, że...
samica sikory modrej składa od 7 – 12
nakrapianych jajeczek, które wysiaduje przez 14 dni?

Did you know...
a female blue tit lays 7 to 12 spotted eggs,
on which it seats for 14 days?

MYSZOŁÓW ZWYCZAJNY / COMMON BUZZARD (Buteo buteo) | fot. Kinga Czerwińska

SROKA ZWYCZAJNA / MAGPIE (Pica pica) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
magpie is one of the most intelligent birds?
Magpies are fond of bright, glowing objects.*

*Czy wiesz, że...
sroka jest jednym z najinteligentniejszych ptaków?
Sroki lubią jasne, świecące przedmioty.*

SÓJKA ZWYCZAJNA / JAY (*Garrulus glandarius*) | fot. Mirosław Gleb

30

Czy wiesz, że...
sójka jest głównym siewcą dębów?
Jesienią zagrzebuje w ziemi duże ilości żołądźi
jako rezerwę na zimę i o wielu z nich zapomina.

Did you know...
the jay is the main sower of oaks?
In the autumn it burrows large quantities of acorns in the ground,
as a reserve for winter, and then it forgets about many of them.

KORMORAN ZWYCZAJNY / GREAT CORMORANT (Phalacrocorax carbo) | fot. Mirosław Gleb

MEWA POSPOLITA / COMMON GULL (Larus canus) | fot. Hubert Macioch

*Did you know...
a span of cormorant wings
can reach even 1.4 m?*

*Czy wiesz, że...
rozpiętość skrzydeł kormorana
sięga nawet 1,4 m?*

ZIĘBA ZWYCZAJNA / CHAFFINCH (*Fringilla coelebs*) | fot. Mirosław Gleb

32

Czy wiesz, że...
samiec zięby może śpiewać w ciągu dnia
nawet 2000 razy?

Did you know...
a male chaffinch can sing
even 2000 times during a day?

CZAPLA SIWA / GREY HERON (*Ardea cinerea*) | fot. Krzysztof Czarnecki

CZAPLA SIWA / GREY HERON (*Ardea cinerea*) | fot. Krzysztof Czarnecki

*Did you know...
the grey herons retract their necks,
which even contain two structures resembling joints?*

*Czy wiesz, że...
czaple siwe mocno wyginają szyję,
w której w dwóch miejscach wstępuje coś na kształt stawów?*

ŁABĘDŹ NIEMY / MUTE SWAN (Cygnus olor) | fot. Katarzyna Leszczyńska

*Czy wiesz, że...
łabędzie na wolności mogą żyć nawet 19 lat,
a w zamknięciu nawet 30 lat?*

*Did you know...
the swans can live for up to 19 years at large,
and even 30 years in captivity?*

BOCIAN BIAŁY / WHITE STORK (Ciconia ciconia) | fot. Anna Wocka

TRACZ NUROGĘŚ / GOOSANDER (Mergus merganser) | fot. Kinga Czerwińska

*Did you know...
young goosanders reared by a female
fledge after over 2 months?*

*Czy wiesz, że...
młode tracze wodzone przez samicę
osiągają lotność po ponad 2 miesiącach?*

PLESZKA ZWYCZAJNA / COMMON REDSTART (Phoenicurus phoenicurus) | fot. Katarzyna Łoś

36

*Czy wiesz, że...
pleszki, dla wykarmienia swych piskląt,
przylatują ze złapaną zdobyczą nawet 400 razy dziennie ?*

*Did you know...
redstarts while feeding their chicks come back
to their nest with prey even 400 times a day?*

GIL ZWYCZAJNY / BULLFINCH (Pyrrhula pyrrhula) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
not only male bullfinches sing?
Females also do this, and this is rare in other bird species.*

*Czy wiesz, że...
nie tylko samce gili śpiewają?
Robią to też samiczki, co jest rzadkością u innych ptaków.*

ŁABĘDŹ NIEMY / MUTE SWAN (Cygnus olor) | fot. Mirosław Gleb

MEWA ŚMIESZKA / BLACK-HEADED GULL (*Chroicocephalus ridibundus*) | fot. Mirosław Gleb

Czy wiesz, że...
mewa śmieszka jest typowym gatunkiem
ptaków wód śródlądowych?

Did you know...
the black-headed gull is a typical species
of freshwater birds?

PLISZKA ŻÓŁTA / YELLOW WAGTAIL (Motacilla flava) | fot. Mirosław Gleb

DZWONIEC / GREENFINCH (Carduelis chloris) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the white wagtail feeds on insects, molluscs, grubs,
and arachnids, and frequently stays near grazing cattle?*

*Czy wiesz, że...
pliszka zjada owady, mięczaki, pędraki i pajęczaki
i często przebywa w pobliżu pasącego się bydła?*

LIS POSPOLITY / RED FOX (*Vulpes vulpes*) | fot. Paweł Zając

40

Czy wiesz, że...
długość lisiej nory może wynieść
nawet 7 metrów?

Did you know...
the fox burrows can be
even 7 meters long?

MROCZEK PÓŻNY / SEROTINE BAT (*Eptesicus serotinus*) | fot. Mirosław Gleb

ŁOŚ EUROAZJATYCKI / EURASIAN ELK (*Alces alces*) | fot. Jakub Kurowski

*Did you know...
elks can weight even half a tonne?*

*Czy wiesz, że...
waga łosi może dochodzić do pół tony?*

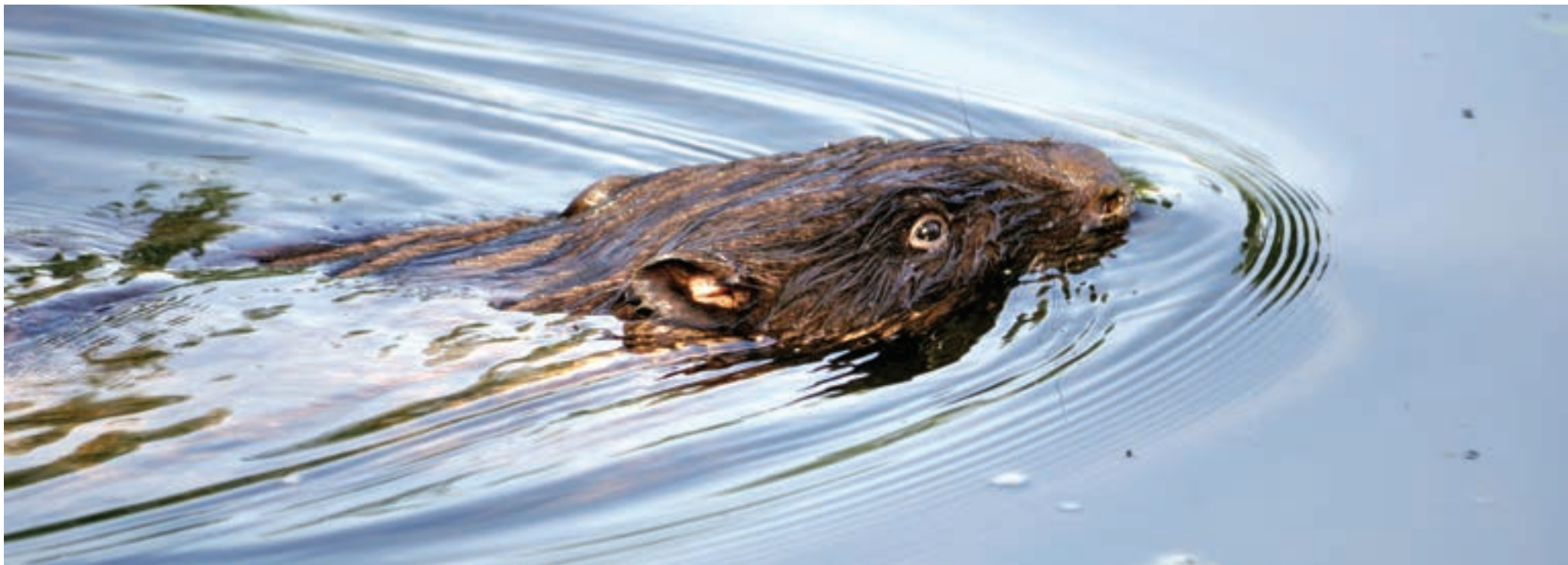
SARNA EUROPEJSKA / EUROPEAN ROE DEER (*Capreolus capreolus*) | fot. Mirosław Gleb

*Czy wiesz, że...
sarny zwykle nie wydają dźwięków?
Jedynie podczas rui samica
wabi samca cienkim piskiem.*

*Did you know...
the roe deer usually do not make any sound?
Only during the mating season a female
attracts a male with a high squeak.*

JEŻ WSCHODNI / NORTHERN WHITE-BREASTED HEDGEHOG (*Erinaceus roumanicus*) | fot. Kinga Czerwińska

BÓBR EUROPEJSKI / EURASIAN BEAVER (*Castor fiber*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
beavers can easily cut down trees
that are 70 cm in diameter?*

*Czy wiesz, że...
bobry bez trudu ścinają drzewa
nawet o średnicy 70 cm?*

DZIK EUROAZJATYCKI / WILD BOAR (*Sus scrofa*) | fot. Paweł Zając

*Czy wiesz, że...
kły górne dzika
w gwarze myśliwskiej to fajki?*

*Did you know...
in vernacular, upper canines of the wild boar
are called tushes or whetters?*

LIS POSPOLITY / RED FOX (*Vulpes vulpes*) | fot. Jacek Biegajski

ŁOŚ EUROAZJATYCKI / EURASIAN ELK (*Alces alces*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the elk runs over marshes,
or even can dive?*

*Czy wiesz, że...
łoś biega po mokradłach,
a nawet potrafi nurkować?*

SARNA EUROPEJSKA / EUROPEAN ROE DEER (*Capreolus capreolus*) | fot. Hubert Macioch

BÓBR EUROPEJSKI / EURASIAN BEAVER (*Castor fiber*) | fot. Andrzej Nowak

WIEWIÓRKA POSPOLITA / RED SQUIRREL (*Sciurus vulgaris*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the squirrel tail is almost as long
as the rest of its body? It helps the squirrel to keep balance
or may be used as a parachute during an "emergency landing".*

*Czy wiesz, że...
ogon wiewiórki jest prawie tak długi, jak reszta
jej ciała? Pomaga on w utrzymaniu równowagi
lub może służyć jako spadochron przy „awaryjnym lądowaniu”.*

ROPUCHA SZARA / COMMON TOAD (*Bufo bufo*) | fot. Dorota Milerowicz

48

Czy wiesz, że...
parotydy, czyli brodawki umieszczone tuż za oczami ropuchy
wydzielają trucizny zwane bufotoksynami?

Did you know...
parotoids, i.e. large bumps located just behind the toad eyes,
secrete a poison called bufotoxin?

ROPUCHA ZIELONA / EUROPEAN GREEN TOAD (*Bufo viridis*) | fot. Hubert Macioch

ŻABA TRAWNA / COMMON FROG (*Rana temporaria*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
during the mating season, the common frog
can travel a distance of even several kilometres
to reach breeding reservoirs?*

*Czy wiesz, że...
w czasie okresu rozrodczego żaba trawna
potrafi powędrować nawet kilka kilometrów
do zbiorników rozrodczych?*

ZASKRONIEC ZWYCZAJNY / GRASS-SNAKE (Natrix natrix) | fot. Mirosław Gleb

50

*Czy wiesz, że...
zaatakowany zaskroniec broni się
udając martwego lub wypuszczając cuchnącą ciecz,
zniechęcającą napastnika?*

*Did you know...
the attacked grass snake defends itself
by pretending to be dead or releasing a foul-smelling discharge,
discouraging the attacker?*

ŻABA JEZIORKOWA / POOL FROG (*Rana lessonae*) | fot. Dorota Milerowicz

ZASKRONIEC ZWYCZAJNY / GRASS-SNAK (*Natrix natrix*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the grass snake can frequently
be found in a house garden near a water reservoir
or containing a pond?*

*Czy wiesz, że...
zaskronica często można spotkać w przydomowym
ogródku, zlokalizowanym niedaleko zbiornika wodnego
lub w którym jest oczko wodne?*

JASZCZURKA ZWINKA / SAND LIZARD (*Lacerta agilis*) | fot. Dorota Milerowicz

52

Czy wiesz, że...
zwinka w sytuacji zagrożenia potrafi odrzucić ogon,
który potem regeneruje, nie osiągając jednak
pierwotnych rozmiarów?

Did you know...
the sand lizard can pop off its tail,
which will regenerate later
but will not reach its initial size?

JASZCZURKA ZWINKA / SAND LIZARD (Lacerta agilis) | fot. Mirosław Gleb

JASZCZURKA ZWINKA / SAND LIZARD (Lacerta agilis) - samiec w szacie godowej | fot. Michał Naumczyk

*Did you know...
the lizard frequently digs long burrows
ending with a chamber, in which it spends winter?*

*Czy wiesz, że...
jaszczurka często sama kopie długie nory
zakończone komorą mieszkalną w których spędza zimę?*

BIEGACZ WRĘGATY / GROUND BEETLE (Carabus cancellatus) | fot. Mirosław Gleb

54

Czy wiesz, że...
biegacze potrafią rozwinąć niesamowitą prędkość,
jak na swoje skromne rozmiary? Do pokonania 1 metra
wystarczy im jedyne 10 sekund!

Did you know...
ground beetles can run with an incredible speed,
taking into account their small size?
They need only 10 seconds to cover 1 meter!

ZASKRONIEC ZWYCZAJNY / GRASS-SNAKE (*Natrix natrix*) | fot. Krzysztof Czarnecki

PADALEC ZWYCZAJNY / SLOWWORM (*Anguis fragilis*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the slowworms are ovoviparous?
They are born in transparent casing,
which they leave immediately after birth.*

*Czy wiesz, że...
padalce są jajożyworodne?
Rodzą się w przeźroczystych osłonkach,
które opuszczają tuż po urodzeniu.*

ŚLIMAK WINNICZEK / ROMAN SNAIL (*Helix pomatia*) | fot. Robert Wróbel

ŚLIMAK WINNICZEK / ROMAN SNAIL (*Helix pomatia*) | fot. Mirosław Gleb

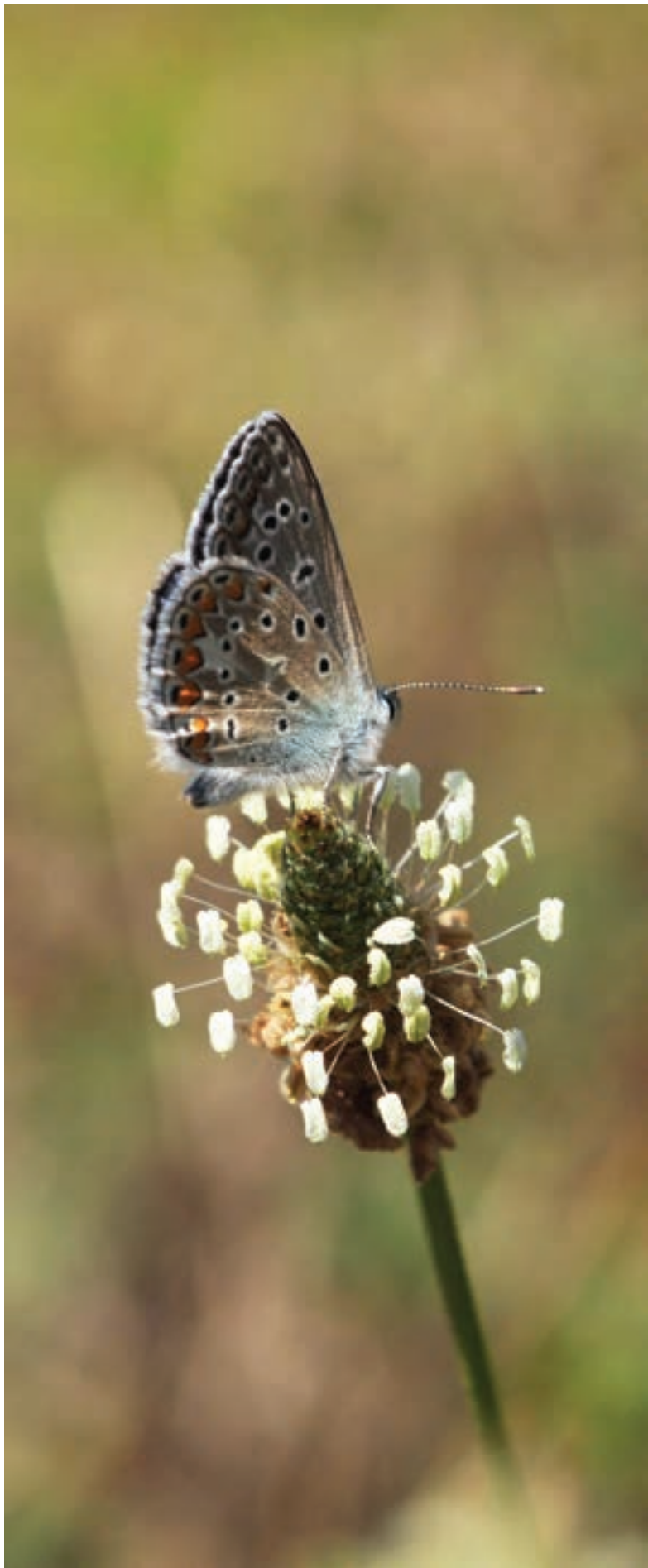
WSTĘŻYK OGRODOWY / GARDEN BANDED SNAIL (*Cepaea hortensis*) | fot. Kinga Czerwińska

*Did you know...
the garden banded snail is edible,
but rarely eaten due to its small size
and taste that does not appeal to everybody?*

*Czy wiesz, że...
wstężyki ogrodowe są jadalne, ale rzadko spożywane
ze względu na niewielkie rozmiary
i różnie oceniane walory smakowe?*

BELNIK / ECTEMNIUS (*Ectemnius cavifrons*) | fot. Mirosław Gleb

MODRASZEK IKAR / COMMON BLUE BUTTERFLY (*Polyommatus icarus*) | fot. Mirosław Gleb

STRZĘPOTEK GLICERION / CHESTNUT HEATH (*Coenonympha glycerion*) | fot. Monika Bartnik

*Did you know...
there is as many as 59 species of Lycaenidae in Poland?*

*Czy wiesz, że...
w Polsce występuje aż 59 gatunków modraszków?*

SZABLAK KRWISTY / RUDDY DARTER (*Sympetrum sanguineum*) | fot. Mirosław Gleb

60

Czy wiesz, że...
wążki to zwierzęta dwuśrodowiskowe?
Larwy żyją w wodzie, natomiast dorosłe osobniki w środowisku lądowym.

*Did you know...
dragonflies are animals living in two environments?
Their larvae live in water, while adults live on land.*

POLOWIEC SZACHOWNICA / MARBLED WHITE (Melanargia galathea) | fot. Mirosław Gleb

SKOCZEK ZIELONY / COMMON GREEN GRASSHOPPER (Omocestus viridulus) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
grasshoppers play their concertos
by rubbing one wing against the other?*

*Czy wiesz, że...
koniki polne koncertują
pocierając skrzydłem o skrzydło?*

WAŁĘSAK / WOLF SPIDER (*Pardosa* spp.) | fot. Paweł Horąży

KRZYŻAK OGRODOWY / CROSS SPIDER (*Araneus diadematus*) | fot. Łukasz Szachniewicz

*Czy wiesz, że...
pająki krzyżaki są bardzo silne?
Konstruują pajęczyny o średnicy nawet do 60 cm.*

*Did you know...
the cross spiders are very strong?
They spun webs reaching 60 cm in diameter.*

*Did you know...
nobody wishing to see the swallowtail
in their garden should plant carrots,
dill and caraway?*

*Czy wiesz, że...
każdy, kto chciałby zobaczyć pają królowej
w swoim ogródku, powinien zasadzić
marchew zwyczajną, koper i kminek?*

PAŻ KRÓLOWEJ / SWALLOWTAIL (Papilio machaon) | fot. Mirosław Gleb

BIEDRONKA AZJATYCKA / ASIAN LADYBEETLE (*Harmonia axyridis*) | fot. Mirosław Gleb

POSKRZYPKA LILIOWA / SCARLET LILY BEETLE (*Lilioceris lillii*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
ants breed aphids? They place the aphids on fresh plants,
provide protection, and in exchange, the aphids
give the ants their delicacy - honeydew.*

*Czy wiesz, że...
mrówki hodują mszyce? Lokalizują je na świeżej roślinności,
zapewniają ochronę, a w zamian mszyce
dają mrówkom ich przysmak – spadź.*

MRÓWKA RUDNICA / RED WOOD ANT (*Formica rufa*) | fot. Jacek Biegajski

KĄLDUNICA ZIELONA / GREEN DOCK BEETLE (*Gastrophysa viridula*) | fot. Dorota Milerowicz

ŻUK LEŚNY / DOR BEETLE (*Anoplotrupes stercorosus*) | fot. Jacek Biegajski

SZABLAK ZWYCZAJNY / VAGRANT DARTER (*Sympetrum vulgatum*) | fot. Danuta Witkowska

*Did you know...
dragonflies are one of the oldest insects?
They survived as a species for over 250 million years.*

*Czy wiesz, że...
ważki są jednymi z najstarszych owadów?
Przetrwały nieprzerwanie 250 mln lat.*

PSZCZOŁA MIODNA / HONEY BEE (*Apis mellifera*) | fot. Hubert Macioch

TRZMIEL ZIEMNY / BUFF-TAILED BUMBLEBEE (*Bombus terrestris*) | fot. Krzysztof Czarnecki

*Did you know...
a female fritillary can lay even 300 eggs
on the lower side of a leaf?*

*Czy wiesz, że...
samica przeplatki składa na
spodniej stronie liścia nawet 300 jajeczek?*

PRZEPLATKA CINKSIA / GLANVILLE FRITILLARY (*Melitaea cinxia*) | fot. Katarzyna Leszczyńska

KAPTURNICA TRĘDOWNIKÓWKA / WATER BETONY (*Cucullia scrophulariae*) | fot. Dorota Milerowicz

MRÓWKA RUDNICA / RED WOOD ANT (*Formica rufa*) | fot. Dorota Milerowicz

RUSAŁKA PAWIK / PEACOCK BUTTERFLY (*Inachis io*) | fot. Mirosław Gleb

Czy wiesz, że...
charakterystycznym elementem ubarwienia rusałki pawika
są duże czarno-niebieskie plamki, mające za zadanie
odstraszyć intruza, imitując duże oczy drapieżnika?

Did you know...
large black and blue spots, characteristic for the peacock butterfly,
are part of a mechanism scaring away any intruders
by imitating large eyes of a predator?

*Did you know...
adult painted ladies migrate in autumn
to the Mediterranean Sea, and in spring
new generation comeback to Poland?*

*Czy wiesz, że...
dorosłe rusałki osetniki migrują jesienią
nad Morze Śródziemne, a wiosną do Polski
powraca kolejne pokolenie?*

RUSAŁKA OSETNIK / PAINTED LADY (*Vanessa cardui*) | fot. Jakub Kurowski

MODRASZEK WIESZCZEK / HOLLY BLUE (*Celastrina argiolus*) | fot. Kinga Czerwińska

KARŁĄTEK KNIEJNIK / LARGE SKIPPER (*Ochlodes venatus*) | fot. Krzysztof Czarnecki

*Did you know...
the bumble bee works harder than the bee?
It flies for 18 hours a day and can visit
even 1000 flowers.*

*Czy wiesz, że...
trzmieł jest bardziej pracowity od pszczoły?
Lata 18 godzin dziennie i potrafi oblecieć
nawet 1000 kwiatków.*

TRZMIEŁ ZIEMNY / BUFF-TAILED BUMBLEBEE (*Bombus terrestris*) | fot. Mirosław Gleb

PIÓRONÓG ZWYKŁY / WHITE-LEGGED DAMSELFLY (*Platycnemis pennipes*) | fot. Mirosław Gleb

ŚWITEZIANKA DZIEWICA / BEAUTIFUL DEMOISELLE (*Calopteryx virgo*) | fot. Karolina Trzaskoma

KWIETNIK / GOLDENROD CRAB SPIDER (*Misumena vatia*) | fot. Dorota Milerowicz

KRZYŻAK OGRODOWY / CROSS SPIDER (*Araneus diadematus*) | fot. Paweł Horąży

*Did you know...
a female cross spider can lay even
several sacs each containing 100 eggs?
It watches over them for some time, and then dies.*

*Czy wiesz, że...
samica krzyżaka składa nawet
kilka kokonów po 100 jajeczek?
Pilnuje ich przez jakiś czas, a potem umiera.*

GADZIOGŁÓWKA POSPOLITA/ COMMON CLUBTAIL (*Gomphus vulgatissimus*) | fot. Łukasz Białas

SZELINIĄK SOSNOWY / LARGE PINE WEEVIL (*Hylobius abietis*) | fot. Dorota Milerowicz

KWIETNICA RÓŻÓWKA / SCARAB BEETLE (*Protaetia cuprea*) | fot. Mirosław Gleb

POLOWIEC SZACHOWNICA / MARBLED WHITE (*Melanargia galathea*) | fot. Dorota Milerowicz

*Did you know...
the scarab beetle has a triangular protrusion on its mediastinum, and this distinguishes it
from the green rose chafer, in which the protrusion resembles a keyhole?*

*Czy wiesz, że...
kwietnica różówka ma trójkątny wyrostek na śródpiersiu, co odróżnia ją
od kruszczyca złotawki, która ma ten kształt podobny do dziurki od klucza?*

KRUSZCZYCA ŻŁOTAWKA / GREEN ROSE CHAFER (*Cetonia aurata*) | fot. Iwona Drązkiewicz

78

Czy wiesz, że...
kruszczyca złotawka, złapana przez drapieżnika
lub przez człowieka, podkurcza nogi i udaje martwą?

Did you know...
when captured by a predator or a human, the green rose chafer
pulls its legs up and plays dead?

SZABLAK KRWISTY / RUDDY DARTER (*Sympetrum sanguineum*) | fot. Łukasz Szachniewicz

TYGRZYK PASKOWANY / WASP SPIDER (*Argiope bruennichi*) | fot. Łukasz Szachniewicz

*Did you know...
a female wasp spider
is nearly five times as large as a male?*

*Czy wiesz, że...
samica tygryka paskowanego
jest prawie pięć razy większa od samca?*

grzyby

mushrooms

BOROWIK SZLACHETNY / PORCINI (*Boletus badius*) | fot. Paweł Kozarzewski

80

*Czy wiesz, że...
największy borowik, jaki znaleziono w Polsce
wżył 7,5 kg?*

*Did you know...
the largest porcini found in Poland
weighed 7.5 kg?*

ŁYSICZKA MEKSYKAŃSKA / PSILOCYBE MEXICANA (*Psilocibe mexicana*) | fot. Piotr Żyła

PODGRZYBEK BRUNATNY / BAY BOLETE (*Imleria badia*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the diameter of bolete
ranges from 3 to 15 cm?*

*Czy wiesz, że...
średnica podgrzybka może sięgać
od 3 do 15 cm?*

OPIENKA MIODOWA / HONEY FUNGUS (*Armillaria mellea*) | fot. Mirosław Gleb

PIEPRZNIK JADALNY / CHANTERELLE (*Cantharellus cibarius*) | fot. Kinga Czerwińska

CHROPIATKA POSPOLITA / EARTH FAN (*Thelephora terrestris* Ehrh.) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
earth fan mostly grows on a dry sandy soil in pine woods,
sometimes it can be also found on dunes?*

*Czy wiesz, że...
chropiatka pospolita prawie zawsze rośnie na suchej piaszczystej glebie,
w sosnowych lasach, ale można ją znaleźć również na wydmach?*

CHROBOTEK KORALKOWY / RED PIXIE CUP (*Cladonia coccifera* (L.) Willd.) | fot. Katarzyna Leszczyńska

MUCHOMOR CZERWONY / FLY AMANITA (*Amanita muscaria*) | fot. Adam Stoczkiewicz

Czy wiesz, że...
trucizna produkowana w grzybach nazywana muskaryną
pochodzi od nazwy muchomora czerwonego, w którym jednak jest jej niewiele?

Did you know...
muscarine, a poison produced by mushrooms, was named
after the fly amanita, however, this mushroom contains only traces of it?

BOROWIK SZLACHETNY / PORCINI (*Boletus badius*) | fot. Jakub Kurowski

CZUBAJKA KANIA / PARASOL MUSHROOM (*Macrolepiota procera*) | fot. Paweł Kozarzewski

*Did you know...
a cap diameter of the parasol mushroom
can reach 40 cm?*

*Czy wiesz, że...
owocnik czubajki kani dorasta nawet
do 40 cm średnicy?*

rośliny

plants

MAK POLNY / COMMON POPPY (Papaver rhoeas) | fot. Marcin Gliński

86

*Czy wiesz, że...
niedojrzałe makówki maku polnego są trujące?*

*Did you know...
unripe poppy heads of the common poppy are toxic?*

KONWALIA MAJOWA / LILY-OF-THE-VALLEY (*Convallaria majalis*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
in the Middle Ages, the lily-of-the-valley
was a symbol of knowledge and medical arts?*

*Czy wiesz, że...
w średniowieczu konwalia była symbolem
wiedzy i sztuki lekarskiej?*

BODZISZEK CUCHNĄCY / FOX GERANIUM (*Geranium robertianum*) | fot. Mirosław Gleb

PŁONNIK POSPOLITY / HAIRCAP MOSS (*Polytrichum commune*) | fot. Łukasz Szachniewicz

88

*Czy wiesz, że...
płonnik (popularnie mech) jest rośliną pionierską?
Kolonizuje niesprzyjające siedliska, zatrzymuje pył
i rozkładając się daje podłoże następnym roślinom.*

*Did you know...
the haircap moss (popular moss) is a pioneer plant?
It colonises unfavourable habitats, stops dusts
and when decomposing, forms a substrate for subsequent plants.*

JODŁA POSPOLITA / SILVER FIR (*Abies alba*) | fot. Marcin Gliński

*Did you know...
the fir wood is very light and durable? It is used, for example,
to construct musical instruments, such as organs.*

*Czy wiesz, że...
drewno jodeł jest bardzo lekkie i wytrzymałe?
Wykorzystuje się je m.in. do budowy instrumentów np. organów.*

MNISZEK LEKARSKI / COMMON DANDELION (*Taraxacum officinale*) | fot. Kinga Czerwińska

WRZOS POSPOLITY / COMMON HEATHER (*Calluna vulgaris*) | fot. Dorota Milerowicz

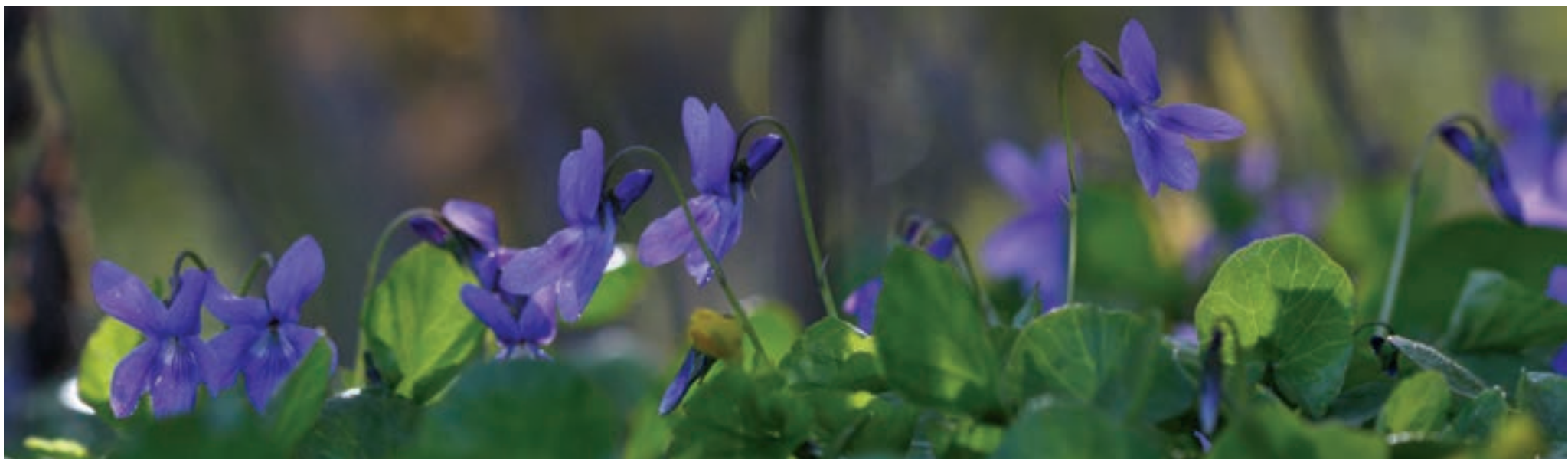
90

*Czy wiesz, że...
wrzos pospolity jest stosowany w lecznictwie?
Działa moczopędnie, posiada przeciwbakteryjną arbutynę
oraz przeciwzapalne garbniki.*

*Did you know...
the common heather is used in medicine?
It is a diuretic, and contains antibacterial arbutin
and anti-inflammatory tannins.*

FACELIA BŁĘKITNA / LACY PHACELIA (Phacelia tanacetifolia) | fot. Paweł Horąży

FIOŁEK WONNY, FIOŁEK PACHNĄCY / SWEET VIOLET (Viola odorata) | fot. Dorota Milerowicz

*Did you know...
the essential oil obtained from the sweet violet
is used in cosmetics, e.g. in perfumes (heart note)?*

*Czy wiesz, że...
olejek eteryczny pozyskiwany z fiołka wonnego
jest używany w kosmetyce, m.in. w perfumach (nuta serca)?*

ŚNIEŻYCA WIOSENNA / SPRING SNOWFLAKE (*Leucojum vernum*) | fot. Dorota Milerowicz

92

Czy wiesz, że...
śnieżyca wiosenna jest rośliną o właściwościach trujących?
W Polsce jest gatunkiem objętym ochroną.

Did you know...
the spring snowflake is a poisonous plant?
In Poland this species is under statutory protection.

SZAFIREK DROBNOKWIATOWY / COMMON GRAPE HYACINTH (*Muscari botryoides*) | fot. Mirosław Gleb

SZAFRAN / CROCUS (*Crocus L.*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the common grape hyacinth is not a demanding plant,
and blooms from April to May?*

*Czy wiesz, że...
szafirek drobnokwiatowy nie jest rośliną wymagającą
i kwitnie od kwietnia do maja?*

PRZETACZNIK DŁUGOLISTNY / GARDEN SPEEDWELL (*Veronica longifolia*) | fot. Katarzyna Leszczyńska

Czy wiesz, że...
nazwa rodzaju "Veronica" wywodzi się
ze starofrancuskiego "veronicle"? Współcześnie w łacinie
określenie "vernicle" oznacza "obraz oblicza Chrystusa".

Did you know...
the name of the "Veronica" genus derives from
Old French "veronicle"? Nowadays, in Latin, "vernicle"
means "an image of Christ's face".

DZWONEK OKRĄGŁOLISTNY / HAREBELL (*Campanula rotundifolia*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the bellflower is also used in cosmetology, and its nettle-leaved
variety was used in folk medicine for pains and aches?*

SKRZYP POLNY / FIELD HORSETAIL (*Equisetum arvense*) | fot. Mirosław Gleb

*Czy wiesz, że...
dzwonek znalazł także zastosowanie w kosmetologii, a odmiana pokrzywolistna
stosowana była w medycynie ludowej na dolegliwości bólowe?*

PŁONNIK POSPOLITY / HAIRCAP MOSS (*Polytrichum commune*) | fot. Dorota Milerowicz

96

*Czy wiesz, że...
listki mchu mogą gromadzić duże ilości wody?*

*Did you know...
moss leaves can accumulate large quantities of water?*

KRWAWNIK POSPOLITY / COMMON YARROW (*Achillea millefolium*) | fot. Katarzyna Leszczyńska

SZCZAWIK ZAJĘCZY / WOOD SORREL (*Oxalis acetosella*) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the wood sorrel contains large quantities of vitamin C?
It effectively quenches thirst and can treat scurvy.*

*Czy wiesz, że...
szczawik zajęczy jest rośliną zawierającą bardzo dużo witaminy C?
Skutecznie gasi pragnienie oraz może leczyć szkorbut.*

KOSACIEC SYBERYJSKI / SIBERIAN IRIS (*Iris sibirica*) | fot. Marcin Gliński

GRZYBIEŃ BIAŁY / WATER LILY (*Nymphaea alba*) | fot. Kinga Czerwińska

STOKROTKA POSPOLITA / COMMON DAISY (*Bellis perennis*) | fot. Mirosław Gleb

NIEZAPOMINAJKA BŁOTNA / WOOD FORGET-ME-NOT (*Myosotis scorpioides* L.) | fot. Mirosław Gleb

*Did you know...
the forget-me-not has several interesting common names,
like Mouse-Ear Scorpion Grass, or Love-me?*

*Czy wiesz, że...
niezapominajka posiada kilka ciekawych nazw zwyczajowych
jak np. mysie uszka czy niezabudka?*

WIERZBA / WILLOW (Salix L.) | fot. Katarzyna Leszczyńska

100

*Czy wiesz, że...
kora wierzb ma właściwości bakteriostatyczne, przeciwzapalne,
przeciwgorączkowe, moczopędne, przeciwbólowe, odtruwające,
podnoszące odporność oraz przeciwdziała schorzeniom reumatycznym?
Wyciągi z kory stosuje się do pielęgnacji cery.*

*Did you know...
willow bark has bacteriostatic, anti-inflammatory, antipyretic,
diuretic, analgesic, detoxifying, and strengthening effects,
it boosts immunity, and prevents rheumatoid disorders?
Bark extracts are used in skin care.*